

*До спеціалізованої вченої ради
ДФ 18.081.2023
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова*

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук,
доцента Толкаченко Олени Володимирівни
на дисертацію ПІДГОРОДИНСЬКОЇ ЮЛІЇ ІГОРІВНИ
на тему:**

**«Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних
договорів про охорону навколишнього середовища»,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. З огляду на зростаючий антропогенний вплив людства на навколишнє середовище та дедалі більшу потребу вирішення невідкладних глобальних екологічних проблем, пов'язаних зі зміною клімату, забрудненням світового океану, зникненням біологічного різноманіття тощо, тема заявленого дослідження є вельми актуальною. У цьому контексті, просто наявності міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища є недостатнім, важливо, аби ці договори були дієвими та ефективними. Останнє вимагає не тільки наявності можливості притягнення порушників до міжнародної відповідальності за їх порушення, але й наявності міжнародного контролю, який би допоміг вчасно виявляти порушення. Саме тому дослідження роботи органів міжнародного контролю є безсумнівно необхідним, адже частота їх утворення говорить про потенційний розвиток цього інституту, який потребує як наукового осмислення, так і практичної апробації.

Отже, вищезазначене свідчить про актуальність дисертаційного дослідження Підгородинської Юлії Ігорівни на тему «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища», мета якого полягає у комплексному аналізі теоретичних та практичних проблем функціонування органів контролю за

дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища з формулюванням рекомендацій щодо вдосконалення їх роботи; окресленні ролі у цьому процесі автономних органів адміністрування міжнародних договорів про охорону довкілля; визначенні правової природи рішень спеціальних органів міжнародного контролю; характеристиці особливостей виконання рішень спеціальних органів міжнародного контролю на національному рівні; виявленні проблем виконання рішень спеціальних органів міжнародного контролю в Україні, та надання рекомендацій щодо їх усунення.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції запропоновані у дисертації, можуть бути використані у: науково-дослідній роботі – з метою подальшого розвитку теорії міжнародного права та вивчення проблем забезпечення виконання міжнародних зобов'язань; нормотворчій діяльності – під час розробки проектів нових та внесення змін до чинних міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища, а також національних нормативно-правових актів, які регламентують охорону довкілля; правозастосовній діяльності – для забезпечення одноманітності у застосуванні правових норм та інших нормативних приписів, що регламентують процес здійснення міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища (Акт про апробацію і впровадження № 402/0114/1 від 30.03.2023 Департаменту екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради); науково-методичній роботі – при підготовці навчальних посібників та підручників з міжнародного права, при викладанні курсів міжнародного публічного права, міжнародного екологічного права, права міжнародних організацій, в розробленні спецкурсів з теоретичних та практичних проблем забезпечення виконання міжнародних зобов'язань; навчальному процесі – для вивчення дисциплін «Міжнародне публічне право», «Міжнародне екологічне право», «Право міжнародних організацій» (Довідка про впровадження № 01-01-691 від 11.04.2023); правовиховній сфері – для підвищення рівня загальної правової екологічної

культури населення та формування фахової правосвідомості здобувачів вищої освіти юридичних вузів і факультетів.

Практична та наукова актуальність проведеного Підгородинською Ю.І. дослідження підтверджується також зв'язком роботи з науковими програмами: дисертаційне дослідження виконане в рамках планової теми науково-дослідної роботи кафедри загально-правових дисциплін і міжнародного права Одеського національного університету імені І.І. Мечникова за темою «Національна правова система України: сучасний стан, тенденції на напрями розвитку» № 309, затвердженої Наказом Одеського національного університету імені І. І. Мечникова №1304-18 від 16 липня 2021 р. (номер держреєстрації в ІНТЕІ 0121U112814).

Ступень обґрунтованості положень і висновків дослідження. Дисертаційна робота Підгородинської Ю.І. характеризується належним теоретичним рівнем і являє собою оригінальну науково-дослідну працю, в якій отримано нові наукові результати, що становлять відповідний інтерес для правової науки та практики.

Сформульовані дисертанткою наукові положення, висновки і рекомендації є достовірними. Вони належним чином аргументовані в ході всебічного аналізу наукових досліджень, які присвячені проблемам міжнародного публічного права та, зокрема, міжнародного екологічного права. Достовірність наукових результатів, здобутих дисертанткою, базується на наукових роботах вітчизняних та закордонних вчених, а також на міжнародних конвенціях універсального і регіонального характеру, рішеннях міжнародних організацій та національній законодавчій базі.

Різномісність дослідження обраної проблематики забезпечується визначеним планом роботи, різноманітними методами наукового пізнання, які використовувалися у дисертаційному дослідженні. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є аргументованими.

Дисертаційна робота Підгородинської Ю.І. побудована послідовно та має всі необхідні елементи для подібних робіт. Вона складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначається мета та завдання роботи, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження. Також у вступі вказано методи, за допомогою яких було проведено дослідження; наукові положення, що становлять теоретичну та методологічну основу дослідження; наукова новизна та практичне і теоретичне значення отриманих результатів.

Перший розділ присвячений міжнародному контролю як способу забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань.

В розділі другому дисертаційного дослідження аналізуються питання дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища як предмета міжнародного контролю.

В третьому розділі розглядаються спеціальні органи міжнародного контролю як центральна складова забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля.

Висновки роботи є ґрунтовними та логічними. Кожна з тез має необхідні посилання і логічно пов'язана з іншими положеннями, які мають нормативне та наукове підтвердження. В цілому, положення, які виносяться на захист, можна вважати підкріпленими, обґрунтованими та логічно-послідовними.

Мова дисертації є грамотною, стиль викладення академічним. Оформлення дисертації відповідає затвердженим вимогам до оформлення дисертації відповідно наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами внесеними згідно наказу МОН від 31 травня 2019 р. № 759), а також пп. 6, 7 Порядку присудження ступеня доктора філософії, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Дисертація подана у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана авторкою особисто, містить наукові положення, які свідчать про особистий внесок здобувачки в науку та характеризуються єдністю змісту.

За результатами роботи над дисертацією авторкою опубліковано 5 наукових статей, у фахових виданнях України, що відображають основні результати дисертації. Для апробації дослідження були опубліковані 5 тез доповідей на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях.

Робота пройшла перевірку на академічний плагіат. Оригінальність складає 92,57 %.

Наукова новизна отриманих результатів. Робота є першим в Україні комплексним дослідженням, присвяченим визначенню правового статусу та компетенції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. Наукові положення, розроблені дисертанткою Підгородинською Ю.І., заслуговують на увагу і містять новизну.

Цікавим є висновок авторки, що хоча міжнародний контроль за дотриманням універсальних міжнародних природоохоронних договорів здійснюється широким колом суб'єктів у різних формах, головну роль серед них відіграє саме інституційна форма контролю.

Також здобувачкою встановлено, що контрольні функції щодо дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля властиві майже всім органам, що здійснюють їх адміністрування, та доведено, що проведення міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища завдяки утворенню комітетів з імплементації та забезпечення дотримання є найбільш ефективним та має перспективи розвитку.

Підгородинською Ю.І. досліджено правовий статус, структуру та компетенцію органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних екологічних договорів та надано рекомендації щодо їх вдосконалення. Крім того, на підставі аналізу останньої практики визначено проблеми виконання рішень спеціальних органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних екологічних угод в Україні та надано рекомендації щодо їх вирішення.

Робота містить багато цікавих міркувань, які відображаються у висновках дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Дисертаційне дослідження Підгородинської Ю.І. має високий теоретичний рівень та практичне значення. Все вказане свідчить, що зміст дисертації, в цілому, розкриває тему дослідження, завдяки чому можна вважати роботу завершеним науковим дослідженням.

Разом із загальною позитивною оцінкою цього дослідження, слід звернути увагу на окремі протиріччя, спірні положення, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час захисту:

1) авторка наголошує на виключному значенні процедур забезпечення Кіотського протоколу до Рамкової конвенції про зміну клімату, але у той самий час каже, що він виявився неефективним. Було б бажаним дізнатися, чи була ця неефективність пов'язана саме із механізмом забезпечення цієї угоди;

2) у роботі висувається пропозиція про поєднання фасилітативного та примусового підходів до забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань, при чому заходи у рамках останнього підходу пов'язується з втратою переваг, які мають надавати відповідні угоди. Робота виграла б, якщо би дисертантка надала чіткіші пропозиції щодо визначення зазначених переваг;

3) на наш погляд, у роботі також було б доречним приділити більше уваги дослідженню засобів міжнародного контролю. Авторка зазначає серед них наземні, повітряні та космічні, зокрема, системи супутникового спостереження, різноманітні комп'ютерні програми для обробки даних тощо (с. 62 - 63), проте не надає більш детальних рекомендацій, які б могли збагатити інструментарій спеціальних органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища;

4) у дослідженні зазначається, що «правова природа та юридична сила рішень спеціальних органів із забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища не є однозначними. Більшість з них, особливо ті, в яких йдеться про тлумачення правил процедури забезпечення дотримання договорів та які стосуються системних порушень, можна розглядати як акти «м'якого права». Це, однак, не принижує їх юридичної значущості, адже вони стимулюють процес поступової імплементації положень конвенції у національній практиці, надають їм нового значення та призводять до розвитку (с. 209 - 210). Проте, чи не вважає здобувачка, що юридична обов'язковість рішень спеціальних органів витікає із зобов'язань, які прийняли на себе держави за відповідним договором, який, зокрема, передбачає можливість застосування заходів у випадках недотримання?»

Зазначені зауваження та питання не зменшують значення та важливість висновків роботи і носять рекомендаційний характер.

Висновок щодо рецензованого дослідження.

Дисертаційне дослідження «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» є самостійним, оригінальним, завершеним дослідженням та відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 р., а його авторка - Підгородинська Юлія Ігорівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова

Місце громад. Олена Толкаченко
посада доцента
ЗАВІРЯЮ:
Директор ОНУ імені І. І. Мечникова
Запорожченко О. В.

Олена ТОЛКАЧЕНКО